

Берегині автентичних обрядів

У всіх народів існує повір'я, що того, хто забув звичаї своїх батьків, покарають люди та Бог. Він блукатиме світом, як блудний син, і ніде не зможе знайти собі притулку, бо загублений для свого народу. Ці слова про будь-кого, тільки не про учасників народного аматорського фольклорно-автентичного колективу «Червона калина» Зносницького будинку культури, яким керує Валентина НИКОНЧУК.

Адже разом аматорки відроджують традиції та обряди місцевості, де проживають. Ось як пані Валентина сама про це розповідає:

– Кожен населений пункт багатий своїми звичаями, традиціями, обрядами. Старовинні пісні, календарні обряди, загадки та вірування підкреслюють індивідуальність нашого краю. Попри те, що колективів, які збирали справжні автентичні українські обряди, що колись побутували на Поліссі, не так і багато. Та все ж є такі гурти, які можна ставити в приклад іншим.

Автентичні українські обряди, які відтворюємо, є справжні, бо передаємо їх з усіма тонкощами, місцевим колоритом й атрибутами. Це відповідний діалект місцини, звідки пішла та чи інша пісня, вимова всіх звуків у слові, притаманна саме Зносичам. Члени колективу одягнені в автентичний український одяг. І це не просто костюми для виступів, а справжнє вбрання, яке носили в ті часи. Тільки так можна відроджувати фольклор, повертати до життя традиції та обряди, які залишилися нам у спадок наші бабусі й дідуся.

Так сталося, що фах економіста, який Валентина здобувала в лісному коледжі, їй не знадобився. У 90-х роках минулого століття прийшла в місцевий Будинок культури працювати бібліотекарем. Згодом пішла у відпустку по догляді за дитиною, після якої повернулася на роботу керівником фольклорного колективу. Пані Валентина закінчила також Дубенський коледж культури і мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю «Народна художня творчість». «Червона калина» стала її життям. Ще школяркою була її учасницею. А народна пісня дісталася в спадок від мами, 80-літньої Юхимії Самойлок, найстаршої учасниці гурту. Прислухалася до неї, вчилася, полюбила українську пісню всім серцем. Тепер знає все, що і її найстарші підопічні. Когось уже й не стало. Нині в колективі десять учасниць віком від 34 до 80 років. Пані Валентина розповідає, як усе починалося в далекому 1987-му:

– У селі організували просту сільську хор-ланку. В її учасниць найбільше душа лежала до фольклору, тож й обрали цей напрям і створили гурт «Червона калина». У той час колективом керував Степан Одарчук, який

почав збирати місцевий фольклор у старожилів. Спочатку презентували все так, як чули від бабусь і матерів. Потім почали виконувати у власній обробці. У 1992 р. колективу присвоїли звання народного аматорського гурту.

Учасники постійно працюють над поповненням репертуару, в який входять як загальновідомі українські народні пісні, так і твори місцевого фольклору: весільні пісні та приспівки, веснянки, петрівські, купальські, жинивні, стрілецькі, колядки та ще-

«Красна шишка в нашого Василька» (запікали шишки на коровай), «Запоїни» (після сватання), «Петрівочка – мала нічка, не виспалась молода дівочка» (до Івана Купайла). Попри те, що свято вважають язичницьким, пришло до нас від наших дідів-прадідів. Із жинивним обрядом побували в Рівному. Також їздили на «Різдвяну зірку» на Коляду з номером «Водіння кози».

На початку року аматорки побували на обласному фестивалі «Різдвяна зірка». У купальські дні 2017 р. «Червону калину» запросив до себе на гостині з театралізованим купальським дійством «На Івана нічка мала» шостої Регіональної відкритої етнотур-фест «Бурштиновий шлях» у рамках проєкту «Поліський трамвай». Також жінки взяли участь у зйомках передачі «Азбука смаку» Рівненського телебачення. Народний аматорський фольклорно-автентичний колектив «Червона калина» є учасником шостої Всеукраїнського фестивалю автентичного мистецтва «Веретено», що проходив у Львові, й українсько-угорського проєкту «Поліфонія». Це проєкт міжнародного культурного співробітництва Угорщини, України та Франції. Його головними завданнями є фіксація останньої живої пісенної традиції, впорядкування українського фольклорного архіву й інтеграція української культурної спадщини до сучасного світового контексту.

Через карантин берегині зносницького фольклору показують свої виступи онлайн – до Дня вчитель, свята Покрови.

Помиляється той, хто думає, що відроджувати традиції дуже просто. Вдається не все з різних причин. Скажімо, є весільний обряд «Марушка», коли «молодий» і «молода» в понеділок переодягаються на весілля. Колись обов'язковим атрибутом українського весілля була гармошка. А тепер проблема не тільки в тому, що складно знайти цей музичний інструмент, а й у дефіциті чоловіків. Саме тому ритуал важко відновити.

До речі, першим обрядом, пригадує пані Валентина, який підготував колектив під її керівництвом, був обряд жинив:

– Трапилося, що в село приїхали поляки, аби подивитись, як працює показове колективне господарство. Тоді попросили дозволу в керівника СГПП «Маяк» Анатолія Остапчука нажати снолів. Прямо на полі для гостей організували й фуршет. Уявіть:

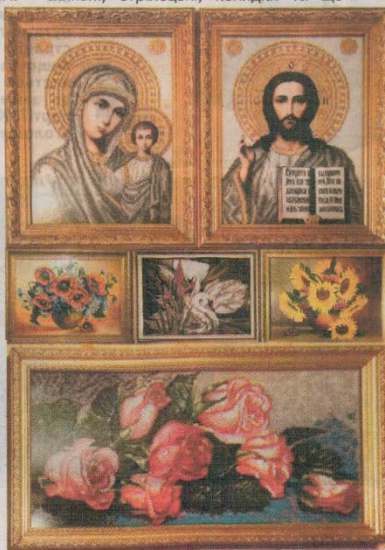

жінки йдуть із серпами, граблями, співають. І раптом вибігає заєць. Ловимо його. Поляки з цікавістю спостерігали за дійством. Потім починаємо жиниво, кладемо снопи. А господарю одягаємо вінок з словами: «Житечко пожажи й у маленькі снопики пов'язали, позбирали колосочки по всім полю да й спели тобі віночок з корюю». Господар нам за те став п'ятаками платити, а поляки й собі дістали гаманця.

Пані Валентина керує ще одним фольклорним колективом – дитячим під назвою «Калинка» при Зносницькому будинку культури. Його учасники – школярі. У доробках уже є дитячі веснянки, обряд «Коза». Спільні проєкти з дорослими аматорами, коли на Івана Купайла жінки співають, а дівчатка квіти зривають і віночки сплітають. «Мої жінки завжди прагнуть на велику сцену, тож мріють потрапити вище, ніж на обласну, – каже керівниця. – Дуже хочу відновити колишній обряд «Проводи в армію».

Кажуть, таланту забагато не буває. Валентина Никончук також любить вишивати, тепер вдосконалює майстерність вишивки бісером. Має багато картин, якими по праву може пишатися. Полюбіла готувати для рідних. Донька Інна подарувала трос онуків. Живе в сусідньому селі Тинне, працює в дитсадку, вже й дім із чоловіком збудували. Син Ярослав цьогоріч став студентом Національного університету водного господарства та природокористування. Чоловік Олександр колись працював у міліції, але будувалися, розповідає жінка, грошей бракувало, тож почав їздити на заробітки. Батька вже давно немає, понад десять років. Якби був живий, порадив би за свою дружину, маму Валентину. На свято Покрови Юхимія Самойлок отримала медаль «За вагомий внесок у розвиток села».

Марія КУЗЬМИЧ.
Фото з архіву
Валентини НИКОНЧУК.

дрівки, жартівливі. Їх дуже багато. В основному журливі, про кохання. Колись як жили-побували, про те й співали. Одно слово, до кожного свята в нас є обряд.

У репертуарі «Червоної калини» переважають пісні, які співали бабусі й дідуся. Показуємо обряди. Серед них весільний, плетення вінка на дівич-вечір (сарненці бачили його на фестивалі «Осінь весільна»). А знімали обряд у місцевому шкільному музеї, його можна буде побачити в соціальних мережах.

Тим, хто побував на виступах зносницьких аматорів, запам'ятались обряди «Ріжу барвінок Насті на вінок».

